

Судьбе было угодно, чтобы об Огинском как композиторе мы судили сегодня преимущественно по одному полонезу «Прощание с Родиной». Но на самом деле им написано несравненно больше. Огинскому принадлежит около 40 фортепианных пьес, из них – 25 полонезов. Композитор выступил истинным новатором в этом традиционном танцевальном жанре.

Где, когда и по какому поводу был создан популярный полонез a–moll № 13, именуемый как «Прощание с Родиной»? В белорусских и русских источниках чаще всего встречается утверждение, что написан он в конце XVIII века, после поражения восстания под руководством Тадеуша Костюшко.

По-настоящему, обдуманно Огинский простался с родиной в начале 1820-х годов, еще живя в Залесье. Именно тогда Огинский твердо решил навсегда уехать в Италию. И тому были две основательные причины. Первая – общественная. Окончательное разочарование во все более консервативной политике Александра I. Вторая причина глубоко личная.

Список использованных источников

1 Огинский// Биографии композиторов с IV–XX век / Иностр. и рус. отд. под ред. А. Ильинского. Пол. отд. под ред. Г. Пахульского. – М.: Изд. К.А. Дурново, 1904. – С. 726–727. – 968 с.

2 Свирида И.И. Огинский М.К. // Музыкальная энциклопедия / под ред. Ю.В. Келдыша. – М.: Советская энциклопедия, Советский композитор, 1976. – Т. 3.

УДК 811.161.3

МЯНУШКІ І ВУЛЧНЫЯ ПРОЗВІШЧЫ МІНШЧЫНЫ: ЛЕКСІКА-СЕМАНТЫЧНЫЯ АДРОЗНЕННІ

*Студэнт – Падрэз Д.В., 42 тс, 1 курс, ФТС
Навуковы кіраўнік – Платоненка А.В., ст. выкладчык
УА “Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт”,
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя. У дадзеным артыкуле расказваецца пра паходжанне, асаблівасці выкарыстання мянушак і прозвішчаў і іх семантыку.

Ключавыя словы: мянушка, прозвішча, мясцовасць, гаворка.

Прырода беларускіх мянушак даследавана яшчэ недастаткова, хоць паходжанне, семантыка, словаўтварэнне, асаблівасці іх выкарыстання ў вуснай і пісьмовай мовах прыцягваюць увагу многіх. Цікавасць да станаўлення і развіцця гэтых найменняў выклікана яшчэ і тым, што значную частку беларускіх прозвішчаў складаюць былыя мянушкі: Бабыль, Бірук,

Кулак, Бруй, Лабач, Блатун, Гарбуз, Галавень, Журавель, Сарока. Ёсць родавыя мянушкі, якія перадаюцца з пакалення ў пакаленне: прадзед – Каляснік (вырабляў калёсы), наступныя пакаленні – Калеснікавы. Найчасцей мянушкі ўзнікаюць у мясцовым асяроддзі. Даволі пашыранай была традыцыя даваць мянушкі прыгонным. Яны нярэдка замацоўваліся за іх носьбітамі, а для наступных пакаленняў паступова станавіліся прозвішчамі (Баран, Камар, Абібок, Вол, Сава, Мядзведзь і інш.). Безумоўна, што ў наш час многія носьбіты такіх нярэдка немілагучных і нават абразлівых прозвішчаў нічога агульнага з такімі найменнямі не маюць (у прозвішчах, так як і ў імёнах, адсутнічае лексічнае значэнне). Напрыклад, чалавек з прозвішчам Абібок можа быць вельмі руплівым чалавекам, працаўніком, а з прозвішчам Маўчун – празмерна гаваркім. Калі спыніцца на вёсцы Будча, то без вулічнага прозвішча-мянушкі знайсці чалавека вельмі складана.

Калектыўнай мянушкай, утворанай ад назвы месца былога пражывання – Ражджалаўка, Кругаўлянка, Драбавец, Чудзінка, Чучавец, Марачак, Кукавец, а іншы раз больш шырока – Поляк, Хохол, Ліцьвін, – часта вызначалі тых, хто знаходзіўся за межамі краіны. Між іншым, утвораныя ад такіх этнонімаў-мянушак прозвішчы часта сустракаюцца на даволі значнай адлегласці ад той мясцовасці, назва якой стала іх асновай.

У асяроддзі творчай інтэлігенцыі, ваенных, студэнтаў нярэдка першую асобу ў калектыве, дзяржаўнай установе ў неафіцыйных размовах-гутарках называюць таксама своеасаблівай мянушкай, замяняючы ёю афіцыйнае імя і прозвішча: Першы, Дзед, Галава, Бацько, Глаўны і інш. Такім чынам, мянушкі ўжываюцца як яшчэ адно неафіцыйнае прозвішча да пэўнага канкрэтнага чалавека. Універсальнасць іх у тым, што яны не толькі канкрэтная называюць асобу, але і трапна характарызуюць яе па нейкай адметнай прыкмеце. Даследчыкі, сістэматызуючы мянушкі, падкрэсліваюць, што спецыфічнасць ужывання вулічных мянушак у параўнанні з літаратурнай мовай заключаецца ў тым, што ў народна-гутарковай мове яны выкарыстоўваюцца без удакладненняў і не спалучаюцца з тымі імёнамі, якія называюць. Шматлікія мянушкі ў гаворцы вёскі Будча ўжываюцца са стылістычна-нейтральным значэннем. Вылучаюцца наступныя тэматычныя групы мянушак, занатаваных у вёсцы Будча Ганцавіцкага раёна:

І. Мянускі, у аснове матывацыі якіх – знешні выгляд чалавека:

Цыган – чалавек з цёмным колерам твару, падобны да цыганоў.

Трэсачка – вельмі худы чалавек, падобны да трэскі.

Сыцік – вельмі тоўсты, "сыты" чалавек; чалавек, які жыве ў дастатку.

Бязносы – дзядзька нарадзіўся без носа, таму так і назваў.

Лупаты – мужчына з вялікімі, круглымі вачыма.

Смоўшык – чалавек атрымаў сваю мянушку дзякуючы свайму дзеду. Той у сваю чаргу быў "чорненкі, бы смоль".

Клёпа – мянушку атрымаў з-за таго, што сам быў падобны да клоўна
Клёпы – маленькі і ў кепцы заўсёды хадзіў.

II. Мянүшкі, што ўтвораны на аснове назваў жывёльнага свету:

Баран – мужчына атрымаў мянүшку з-за валасоў, кучаравых, як у барана.

Белачка – мянүшка жанчыны, якая заўсёды была такой жа працалюбівай, як гэты звярок. У той жа час яна была і рыжкай, як вавёрачка.

Кроль – атрымаў сваю назву таму, што сям'я мела шмат дзяцей.

Пеўнява – жанчына атрымала мянүшку ад таго, што вельмі рана ўставала.

Рыбка – чалавек, які заўсёды гаварыў на жанчын "рыбка ты мая!"

Дроздзік – мужчына, які быў знешне падобны да гэтай птушкі.

III. Мянүшкі, якія характарызуюць паводзіны чалавека, звычкі, недахопы:

Калючыха – жанчына атрымала сваю мянүшку з-за свайго "калючага" характару. Яна была скупой і не любіла мець зносінаў з аднавяскоўцамі.

Фаза – чалавек працаваў электрыкам у вёсцы, таму так і назвалі.

Елька – дзядзька вельмі прыгожа танцаваў польку "Енька", але не выгаворваў і казаў: "Полька-елька". Так і пачалі яго называць.

Художнік – атрымаў мянүшку заслужана, бо ніхто з вёскі не ўмеў так маляваць як ён.

Кашаплет – яшчэ звалі так дзеда за тое, што ён плёў кашы і прадаваў іх мясцовым людзям. Пасля пачалі зваць так і сына, дачок.

Мамля – гэта чалавек вельмі павольны ў рухах, дзеяннях, працы.

Лайдак – самы вялікі гультай на сяле атрымаў такую мянүшку.

IV. Мянүшкі, у аснове матывацыі якіх – імёны, прозвішчы:

Кузьміч – мянүшка пайшла ад імя дзеда, якога звалі Кузьма. Нораў і характар перадаліся ўнуку, вось людзі таму так і назвалі яго.

Кандрат – імя дзеда. Адсюль пайшла і мянүшка сына, унука.

Каленікава – так звалі дзеда. Ад яго імя і пайшла мянүшка – Надзя Каленікава.

Іванок – мянүшка пайшла ад дзеда, якога звалі Іван. Бацькі яго у дзяцінстве называлі

V. Мянүшкі, у аснове матывацыі якіх – населеныя пункты тых людзей, адкуль яны прыехалі ў вёску:

Хахол – хлопец, які прыехаў з Украіны

Поляк – мужчына, які пераехаў жыць у вёску з Польшчы

VI. Мянүшкі, у аснове матывацыі якіх – вымаўленне слоў неправільнае:

Хонік – мянүшка пайшла ад таго, што ў дзяцінстве гэты чалавек на сцэне спяваў песню "Конік", а выйшла "Хонік". Так і пачалі зваць.

Кайко – калі быў малым, казаў не Колька, да Кайка. З цягам часу і пад уплывам асаблівасцяў гаворкі канцавое "а" перайшло ў "о".

Мішык – калі быў малым, казаў не Мішык, а Місьык.

Сярод мянүшак, якія адлюстроўваюць унутрысямейныя адносіны, адрозніваюць:

1. Патронімы – найменні нашчадкаў, утвораныя ад імёнаў, прозвішчаў або мянүшак бацькоў ці больш далёкіх продкаў па лініі мужчынскай;

2. Матронімы – найменні нашчадкаў, утвораныя ад імён, прозвішчаў або мянушак маці ці продкаў па жаночай лініі;

3. Гінонімы – найменні мужоў, утвораныя ад імёнаў, прозвішчаў жонак;

4. Андронімы – найменні жонак, утвораныя ад імёнаў, прозвішчаў мужоў;

5. Адэльфонімы – найменні братоў і сяцёр.

Даследчыкамі прасочана, што прозвішчы-мянушкі ўзнікаюць найчасцей па дзвюх прычынах:

1) Для абазначэння асоб з аднолькавымі прозвішчамі, асабліва ў вялікіх паселішчах з аднастайнымі прозвішчамі;

2) Для выдзялення па якой-небудзь рысе пэўнай асобы ад усіх астатніх жыхароў вёскі..

Такім чынам, мянушкі з’яўляюцца яркімі моўнымі адзінкамі.

На жаль, вельмі мала даследаваны асаблівасці мянушак у мове, бо сфера ўжывання мянушак абмежаваная.

Спіс выкарастаных крыніц

1 Беларуская мова: Энцыклапедыя / Б.І. Сачанка (нав. рэд.) [і інш.]. Мінск: «Беларуская Энцыклапедыя» імя П. Броўкі, 1994. – 653 с.

2 Бірыла, М.В. Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы / М.В. Бірыла. – Мінск: Навука і тэхніка, 1966. – 328 с.

УДК 94(476)

ТАЯМНІЦЫ МІРСКАГА ЗАМКА

Студэнт – Давыдава Ю.І., 43 тс, 1 курс, ФТС

Навуковы кіраўнік – Платоненка А.В., ст. выкладчык

*УА “Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт”,
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя. У дадзеным артыкуле расказваецца пра цікавыя факты Мірскага замка.

Ключавыя словы: замак, Беларусь, легенда, возера, камень, вежа.

Упершыню паселішча Мір згадваецца ў 1395 г. у «Хроніцы Ліндэнבלата». У 1496 г. Мір перайшоў да Юрыя Іллініча, прадстаўніка старажытнага беларускага роду. Пачатак будаўніцтва каменнага замка ў позднегатычным стылі, верагодна, пачалося ў 1522 г. і звязваецца з Юрыем Іллінічам. У 1569 г. Мір разам з замкам і графскім тытулам быў адпісаны Мікалаю Крыштафору Радзівілу «Сіротку» – прадстаўніку нясвіжскай лініі Радзівілаў. У 1594 г. замак быў перабудаваны ў загарадную вілу па поўначна-італьянскіх узорах. Тады да